

KERSTMORGEN

26 december 1965

Daar op 31 december geen bijeenkomst plaats vond, bieden wij als vervanging u dit verslag van de kerstmorgen-bijeenkomst te Den Haag aan.

Goedemorgen, vrienden.

Allereerst wens ik u allen nog een prettige Kerst. En nu zou ik daaraan ongetwijfeld toe moeten voegen: "Welkom op onze kerstbijeenkomst."

Maar een kerstbijeenkomst is altijd weer een moeilijke zaak. Je kunt het natuurlijk in de oude vertrouwde stijl houden en beschrijven hoe guur, ja, koud het was, hoe vol de herberg wel was. Je kunt dan schetsen, hoe rillerig Maria in de koude stal lag en hoe door de glimlach van het kindje er opeens een warmte was. Of desnoods kun je de glimlach van het kind voor andere en meer effectvolle zaken gebruiken en de warmte toeschrijven aan de adem van de os en de ezel. Misschien is het goed, dan tevens uit te leggen aan de jongsten, dat men in die dagen nog geen aardgas kende. Maar neen... Ergens heb ik het gevoel, dat dit verhaal gewoon doodgepraat is. Ik krijg zo het idee, dat deze dagen van Kerstmis langzaam maar zeker eerder een oud en vertrouwd gebruik zijn geworden, opgebouwd uit steeds weer de zelfde woorden, liederen en heilwensen, maar waarbij de werkelijke betekenis van het feest, ondanks alles, reeds verloren is gegaan.

Daarom zou ik deze morgen graag eens met u spreken over het hedendaagse kerstfeest, zoals ik dit zie. Heb ik hiervoor uw toestemming? (ja)

Kerstmis een feest? Zeer zeker, maar dan toch wel een heel eigenaardig feest. Oorspronkelijk werd het gevoerd rond Pasen. Ofschoon Jezus veel later in het jaar geboren werd, vierde men in de christenheid lange tijd zijn geboorte rond 25 maart. Daarna veranderde men het en werd het feest van Jezus' geboorte herdacht op ongeveer 6 januari, het tegenwoordige Driekoningenfeest.

Het bleek echter zo moeilijk de oude gebruiken van het heidens Europa te niet te doen, tot dat de een of andere handige jongen heeft gezegd: "Weet je wat? Wij nemen voor het kerstfeest het midwinterfeest. Dat wordt vast gezellig met kerstbomen en kerststalsetjes en dan zal een ieder ons feest wel vieren." Het werden dan ook werkelijk grote en voor allen belangrijke feesten. Oorspronkelijk was de viering er meer een in vloeibare vorm, terwijl in deze dagen de nadruk wat meer ligt op de middenstand en kalkoen. Met al die pogingen, om het feest vooral steeds gezelliger en algemener te maken, heeft men echter langzaam maar zeker vergeten, dat het kerstfeest in feite helemaal niet alleen maar het vertederende feest is van Jezus' geboorte op aarde.

O, zeker, de komst van Jezus op aarde is nog steeds het centrale punt van de vieringen. Maar de interpretatie, de mentale benadering van het geheel is in deze tijd toch wel heel anders, dan in het begin van het christendom. Wanneer wij op aarde leven, zijn wij allen kinderen van God. Wij allen komen voort uit het goddelijke. De meeste mensen zouden in dit feit echter geheel geen reden zien om feest te vieren. In het kerstfeest herdenkt men in wezen het feit, dat deze verbondenheid met God, met het Hogere, tot uitdrukking kwam. Voor de christenen kwam deze uitdrukking tot stand door middel van Jezus, die de goddelijke waarden in een menselijke vorm op aarde kenbaar maakte. Jezus is daarbij in het verleden een mens, in deze tijd eerder God zelf. In het verleden was hij meer nadrukkelijk de Zoon, een wezen, dat geheel zichzelf is en zelfs als mens kan worden beschouwd, maar door een innerlijke eenheid met de Vader, deze Vader voor ons kenbaar maakt. Hij is verbonden met de H. Geest.

Maar in het verleden bleef hij, nogmaals, een zelfstandig wezen, een schepsel, en werd hij niet gezien als een stukje van de goddelijke taart, voor het feest uitgesneden en tijdelijk in de uitstalkast op aarde neergezet. Het is het geheel, waar het om gaat. Kerstfeest was dan ook niet alleen het feest van de geboorte van Jezus, het was het heilige feest van God Zelf.

Maar wat is God in deze dagen nog? Een ieder vindt God wel een goede man. Hij mag heel rustig God zijn, wij zullen hem zelfs wel eren, wanneer wij tussen al onze andere en voor ons belangrijker bezigheden wat tijd overhouden. De meeste mensen denken al, dat zij vroom zijn, wanneer zij zo nu en dan vragen: "Lieve God, geef mij dit of dat", of eens zeggen: "Mijn God, ik dank U". Voor de rest doet men met de anderen mee en laat het er bij. Maar juist rond Kerstmis is het tijd om te denken aan de hergeboorte, die ook voor ons steeds weer mogelijk is. Van onszelf - en niet van Godzelf. Ik weet niet, of je een zo persoonlijke en eigen innerlijk betreffende zaak nu wel af kunt doen met een kerstboom, compleet met engelenhaar, wat glimmende luchtballen, omringd door glinsterglas en een ster of piek als kroon.

Trouwens, het verschil tussen een piek en een ster in de kerstboom schijnt zo hier en daar nogal ernstig genomen te worden, maar ik ben er nog steeds niet achter, of nu een boom met een ster vrouwelijk is en die met een piek mannelijk of wel de piek heidens en de ster christelijk is of iets anders. Trouwens, ik maak mij over dergelijke dingen niet druk, in tegenstelling met sommige mensen in uw eigen wereld. Maar het kerstfeest, zoals het op het ogenblik op aarde gevierd wordt, doet mij onweerstaanbaar denken aan zo een glimbal: veel schittering rond een beetje lucht, veel woorden en gezangen, maar daarin niets wat van werkelijke betekenis meer is. Trouwens, soms denk ik wel eens, dat voor sommige mensen God zo iets is als een kaarsje in de kerstboom, iets wat je zo nu en dan uit moet blazen, omdat er anders brandgevaar in schuilt, of een elektrisch lichtje, dat alleen bij speciale gelegenheden te voorschijn wordt gehaald en aangestoken, omdat het anders te veel stroom verbruikt.

Zou dit werkelijk waar zijn? Het is natuurlijk een vraag. Maar ik meen toch wel, dat wij er goed aan doen van alle geijkte frasen af te stappen en eens een poging te doen, om in de vele rommel van deze dagen nog iets van de werkelijke kerstgedachten terug te vinden. Ik meen, dat dit ook vandaag toepasselijk is, al is het dan maar de tweede kerstdag, de dag, waarop zelfs de zeer vromen zichzelf en anderen enige vrolijkheid gunnen binnen het kader van dit zo christelijke feest.

Goed dan: God is het eeuwige Licht. God is de openbaring, God is de kracht. Tot zover zijn wij het allen wel eens. Maar God is meer: Hij is het leven, dat in ons pulseert. God is alles, wat je rond je ziet, God is de wereld en God is de mensheid. Maar wat maken wij maar al te vaak van God in onze voorstellingswereld? Wij maken van God een duivel, een bespotting, een hoon. Van onze schijnvroomheid bouwen wij een soort lachspiegel voor Zijn werkelijkheid.

Die God is er, die God leeft. Maar dan worden de dagen korter en de nachten steeds langer. De duistere dagen voor Kerstmis breken aan en het schijnt haast, of het duister voorgoed de wereld zal gaan veroveren. Dan opeens komt er een ommekeer. Een ommekeer die wij misschien buiten ons wel enigszins aanvoelen, maar die in feite allereerst toch in ons moet leven. Innerlijk krijg je dan het beeld van een wezen, dat geheel van alle dingen verlaten schijnt te zijn, dat voor zich geen weg meer ziet en geen Licht meer kent en dan, opeens, toch weet: God is er, Gods' Licht is er.

God is geen wezenloze factor van het geloof, een ver mannetje op een troon, dat zo nu en dan met een verrekijker heuselijk de aarde beloert om dan tegen een engeltje te zeggen: kijk, daar zondigt er weer eentje. Zet dat in de administratie.

God is leven, God is de lente, het herleven van alle weten en alle krachten, zoals dit zich zelfs in de dorheid van een menselijk leven steeds weer aan kan kondigen als een herboren worden, een bewustwording van voortleven in de eeuwigheid, een overgaan naar andere sferen.

Nu kunnen wij natuurlijk zeggen, dat de kerstboom dan toch maar het symbool is van het eeuwige leven. Best. Maar de naalden vallen nogal snel uit - tenzij u een kunstproduct hebt, dat zijn tekenen van leven niet kan verliezen, omdat het nooit geleefd heeft.

Als je een mens ziet, doet hij mij wel eens denken aan een huiskamer met Kerstmis. Daar staat de boom van het eeuwige leven, maar de dagen vallen af als de naalden van de boom. Wat je doet met de herinneringen, met de gevallen dagen, is niet veel meer dan bijeen vegen en al het onaangename in de asbak gooien. Maar die dingen betekenen in het gehele bestaan zo weinig: datgene, wat men op aarde ziet als leven, is eigenlijk niet eens een werkelijk leven. Het is een voortdurende herhaling van dezelfde afgezaagde menselijke beelden van eigenwaan. Het contact met het andere, met de natuur, het leven met God, zijn de enige waarden, die aan het menselijke leven nog enige werkelijke zin en inhoud kunnen geven.

Maar vele mensen verwerpen onbewust alle contacten met een werkelijkheid, die groter is dan zichzelf. Zij leven tussen hun verwachtingen en herinneringen. Heeft u er al aan gedacht, dat binnenkort de aanslagbiljetten weer gaan komen? Zalig Kerstmis en gelukkig nieuwjaar. En denkt u aan alle rekeningen, die nog niet betaald zijn? Vrede op aarde, dan. Vergeet de belangrijke dingen vooral niet. God kan wel even wachten, maar u moet de bakker die twee kerstkransen nog betalen. En vanavond komt de visite, dan moet u toch wel wat bijzonders op tafel brengen. Denkt u er aan? Dat zijn de belangrijkste dingen van een menselijk leven. God wacht wel even. Die heeft de tijd. Gelukkig kerstfeest hoor; en voor ik het vergeet: veel geluk in het nieuwe jaar. De dagen van de mensen gaan verder, de sleur gaat voort. Men veegt de onaangename herinneringen uit in zijn bewustzijn en verwijderd de fouten die men maakt uit eigen bewustzijn, als een onderwijzer de met krijt verkeerd geschreven woorden van zijn schoolbord. En dan mompelen wij: "Ach, het leven is zo slecht nog niet, al zou het natuurlijk beter kunnen zijn. En ik ben ook zo kwaad en zo dom nog niet, al zou het natuurlijk wel wat anders kunnen zijn."

Volgens mij is de werkelijke betekenis van het kerstfeest nu juist de band met God, die je pas werkelijk kunt vinden, wanneer je al die menselijk belangrijke dingen en kleurbeelden overboord kunt gooien. Kerstmis is het feest, waarop je in jezelf het denkbeeld weer zou moeten laten ontstaan van een werkelijkheid, die niet meer te maken heeft men alle menselijke kleinzieligheden. O natuurlijk, Kerstmis is een feest van ongevallen en kleine menselijke ergernissen: vader krijgt kaarsvet op zijn beste pak, moeder mayonaise op haar cocktaildress en Marietje is met haar nieuwe jurkje door de modder gaan rollen in een onbewaakt ogenblik. Zeker, die dingen zijn vervelend. En het vele en lekkere eten is erg prettig. Maar dat alles is alleen maar de buitenkant. Met het werkelijke kerstfeest heeft dit in wezen niets te maken.

Alweer, het doet aan de kerstboom denken. Daar vinden wij de wereldse kerstklokjes en ballen, die met veel glans in wezen ledig zijn. Maar soms hangt er nog iets anders: een kerstpakje bv., met mooi papier rozetje, hulsttakje en kunstsneeuw. Als het van een hoopvol iemand komt kan er zelfs wel eens een klein takje mistletoe op zitten. Zo een pakje doet mij dan denken aan de volle kerken en mooie gezangen op Kerstmis. Aardig om te zien, wekt het verwachtingen. Maar de verpakking zegt uiteindelijk niets: dat waar het om gaat, moet er in zitten. Nu zijn kerstgaven hier misschien niet zo zeer een mode, omdat de goede sint de beurs reeds zover heeft geledigd, dat men voor gaven op Kerstmis weinig of niets overhoudt. Maar wanneer je een kerstgave geeft dan moet die welgemeend zijn. Niet alleen een show, maar eerder een: "Kijk, dit geef ik u, want zo ben ik en zo denkt ik aan je." In de fraaie verpakking steekt in feite ergens een stukje leven. En het vreemde is nu, dat men door de glinstering en de mooie verpakking, de inhoud, het werkelijke stukje leven, niet kan zien. Eerst wanneer de verpakking uiteen is gehaald, wanneer de glinsteringen voorbij zijn, kan men erkennen of er nog een werkelijke gave, een werkelijk stuk leven in geschuuld heeft. Dat elkander en zelfs God erkennen als leven, als werkelijkheid in het leven, waaraan je jezelf wijden moet en kunt, is voor mij de werkelijke zin van het kerstfeest.

Nu heb ik wel enkele sneers weggegeven op uw wijze van kerst vieren. Ik meen het recht daartoe ook wel te hebben, want wanneer het feest van de geboorte van Gods' Eniggeboren Zoon op Aarde met een "hohoho" en een "hahaha" wordt uitgebuit voor de commercie, dan kan ik niet geloven in de algehele vroomheid van de kerstvierders als geheel en valt het mij moeilijk de verkondigde fraaie denkbeelden en de vrome woorden als bepalend voor het werkelijke wezen van het aardse kerstfeest te beschouwen. Ik vind kerstdiensten en nachtmissen mooi.

Maar wanneer, terwijl het koor feestelijk uitroept, dat "het heil ons is geboren", het collectezakje of schaalje voor de zevende maal langs komt, voor de missie, de heidenen of de kerkbouw, dan is dit voor mij een handelszaakje geworden. Dan is het voor mij geen kerstfeest meer, wat men daar opvoert. Wat is Kerstmis dan? Misschien zo iets van een extra offertje voor de missie, en alle arbeidertjes vooral iets extra? Is het vooral een zaak van een kerstgratificatie, ook voor onze ambtenaren? Is dat Kerstmis? Neen!!! En daarom moet u mij niet kwalijk nemen, dat ik, achter het vaak belachelijke uiterlijk van een sentimenteel en verzakelijk feest, zoek naar die ene werkelijkheid, die daarin toch ergens nog verborgen moet zijn: God. Om God gaat het. Om de beleving van God gaat het. Al dat andere, schrijf dat maar op de kerstlijst of ergens anders, waar je het zo snel mogelijk weer vergeten kunt.

Wat zou kerstfeest in de sferen zijn? O, daar viert men het niet op een bepaalde datum. Dat is niet afhankelijk van de tijd van het jaar, een algemeen aanvaarde dag of iets dergelijks. Stel u voor, dat u in een sfeer leeft. Het is er wat schemerig. Er zijn vormen, maar het is net, of voor alles een dikke nevel hangt. Er is wel enig licht, maar met al dat licht vind je geen weg, erken je geen doel, geen zin van bestaan. Er komt dan een ogenblik, dat je zegt: "Wat kan het mij nog schelen, wie en wat ik ben? Geef mij Licht, dat is het enig belangrijke. God, geef mij Licht." "God, ik weet het niet meer", zo roept men, "ik tel niet, dat weet ik, maar geef mij Licht!" Zo bedelt, roept, beveelt men en weet zelf niet meer, of het zin zal hebben, kan hebben, of slechts een zinloos protest is in de zinloosheid van een wereld, waarin geen vaste vormen en maatstaven meer voor het Ik benaderbaar zijn.

Dan opeens is het, of alle nevel wegtrekt, het is alsof men een gazen gordijn ophaalt, dat een toneelopening nog heeft versperd. Daarachter ligt opeens een volheid van kleur. Vormen hebben weer zin, je ziet zelfs de wereld weer terug, die je verlaten hebt. Maar zij is anders: de bloemen hebben een perfectie van vorm en schoonheid, zoals je nog nooit gezien hebt. Het is, of de lucht tintelt van levenskracht, zoals het soms wel eens is, wanneer je in een verlaten land komt en de lucht proeft in je longen op het eerste moment van de morgen. Er hangt een gevoel van verwachting en verademing rond je, zoals een koele morgenbries in de zomer wel aanbrengt na de zwoele zoelten van de nacht. Het lijkt, of alles je opeens aanspreekt, je toeroept: "Goeden morgen, mens. Hiér is het leven." Dan heb je alles terug, wat je reeds verloren had gewaand. Daar zijn kleuren en is koesterend licht. Daar is een landschap met op de achtergrond misschien enkele bergen, waarin je misschien ergens een klein wit gebouw ziet, waarvan je weet - zonder te weten hoe - dat het een school moet zijn.

Dan vraag je je af: is dit dan de hemel? En je voelt je als een gelovig kind op kerstavond. Alles, is vernieuwd voor je, alles word je hernieuwd geopenbaard. En dan zie je op een gegeven ogenblik iets, wat je niet meer kunt beschrijven: een warreling, die alles tegelijk is en toch weer niets wat je kent, een bundel, die je Licht geeft en gelijktijdig een zuil van verblindend wit Licht, die voor je oprijst. Dan sta je daar en zegt tot jezelf: Is dit God? En het is, of je een antwoord krijgt. Niet een antwoord van de op aarde vaak aangekondigde soort, zoiets als: "Ik ben je God en kom je beoordelen", of zo, maar een van harte gemeend "Welkom" Meer niet. Alleen maar een welkom. Kijk, dat welkom, dat is Kerstmis, het kerstgebeuren van de geest. Het bestaan in de geest kun je misschien het beste omschrijven als een verder gaan van wereld tot wereld. Maar het beleven ervan blijft ergens hetzelfde als bij een eerste bewuste overgang: altijd geheel nieuwe vista's van leven, maar altijd ook weer de openbaring, het woord: Welkom! En dit beleven, dat alle geesten die het Licht aanvaardden en in de geest kennen, bepaalt voor mij de waarden van het Kerstfeest.

Wanneer de mensen op aarde sentimenteel en half gemeend het "Kindeke Jesu" een "nu zijt welle kome" toezingen, ben ik geneigd uit te roepen: "Dat is niet nodig. Wij behoeven Jezus niet welkom te heten, dat is niet belangrijk voor ons. God heet óns welkom." God heet ons allen steeds weer welkom, niet alleen als schepselen op een stoffelijke wereld, maar als deel van een leven dat heel wat meer betekent en omvat dan al dat vormgedoe van een mensenwereld. Werelden, die gij nog niet kent, roepen u en zeggen: "Welkom". Levend Licht zelf roept u en heet u welkom. De werkelijkheid zegt: "Wees welkom, wees herboren in mij, wees in het besef van mijn waarden één met uw God."

Dat, dat is nu Kerstmis. O, ik weet het wel: wij moeten de christelijke tradities respecteren. Stille nacht, heilige nacht, mét gereserveerde plaatsen, die dit jaar weer duurder zijn geworden wegens het oplopen van de kosten, met mooi zangkoor en roerende preken. En zo dadelijk komt er Pasen, en dan is het weer Pinksteren. Kortom, er is het gehele jaar iets, om naar toe te leven, om "geestelijk" iets aan te doen. Het geeft je zo een heerlijk gevoel van wijding, zo de zekerheid, dat je "gered" bent, vindt u niet? En het vergt niet veel tijd, heus niet. Tussendoor is er nog tijd te over om oorlog te voeren, je naasten te bedriegen, ruzie te maken met de buurman, te zondigen en om vergeving te vragen en weer te zondigen. Kortom, het is verheffend voor de geest - volgens de mens dan altijd - en toch heel gezellig. Halleluja, looft de Heer!

Maar Kerstmis, ja, zelfs de andere feesten zijn niet speciaal "christelijk". Kerstmis heeft niets te maken met het zoete kerstkindje, dat de verlossing zo liefelijk aankondigt. Het heeft zelfs in wezen niets met de terugkeer van de zon te maken. Kerstmis heeft te maken met de hergeboorte van het innerlijke Licht, met de mens, die dit Licht in zich aanvaardt, het Licht, dat wáár wordt voor hem. Voor de mens geldt niet: "Het Jesuke komt u vrede brengen", maar: "Vrede op aarde aan hen die van goede wille zijn." Mensen, die van goede wil zijn. Dat is me wat. Wij voelen natuurlijk allen veel voor vrede op aarde. Dat willen wij allen fel. Maar dat betekent nog niet, dat je desnoods de concurrentie met alle voordelen kunt laten gaan strijken. Daar wordt je niet wijzer van, nietwaar? Dan desnoods maar geen vrede. Wij willen het goed, natuurlijk. Of niet soms? Wij wensen vrede. Maar dat betekent nog niet, dat je nu de communisten maar hun gang moet laten gaan. Dan overmeesteren zij de gehele aarde. En dat is Gods wil niet. Of... willen wij het niet en vertrouwen wij God de wijsheid niet toe, om ook in vrede een goede oplossing mogelijk te maken?

Wat praat ik eigenlijk. Natuurlijk vertrouwen alle vrome mensen op God. Ik zou beter moeten weten. Dat ze ondertussen maar flink wat atoombommen in voorraad houden, omdat je nu eenmaal nooit kunt weten, betekent nog niet, dat wij naar geweld willen grijpen. Zelfs als wij troepen sturen, wensen wij vrede op aarde. Alleen ... wij weten, wat God wil. God zelf weet het nog niet en de tegenpartij weet het misschien wel, maar gaat er heel brutaal recht tegenin. Wij willen allen vrede. Daarom is het niet goed de mensen alles te vertellen over de bacteriologische wapens, die wij voortdurend in onze laboratoria laten ontwikkelen. Het is al voldoende, wanneer wij naar het kamp van de vijand laten uitlekken, dat wij over heel wat ergers beschikken dan Aziatische griep als het er op aankomt. Dan durft hij niet meer, krijgen wij via enkele handige compromissen onze zin en er heerst vrede op aarde, die anders misschien nog niet zou bestaan. Zeg nu zelf, is iemand die zo denkt, werkt en streeft, niet van "goede wille"?

Heer, wij danken u, dat Gij ons, door Uw Zoon, hebt verlost. Heer, wij danken U, dat Gij ons de kracht geeft, uw christendom te verdedigen. "Onward, christian soldiers!" Sla in naam van de vrede en de verlossing desnoods de gehele wereld kapot, want God is met ons. En dan maar zingen: "Stille nacht, heilige nacht", terwijl je je wapens schoonmaakt voor de moorden van morgen. Overdrijf ik? Misschien. Maar u moogt het mij niet kwalijk nemen, dat ik het vanuit mijn standpunt zo zie. Misschien vergis ik mij, maar ik kan mij niet denken, dat de engelen op kerstnacht - zoals de legende vertelt - gezongen hebben van vrede op aarde alleen voor de christenen, die er toen nog niet eens waren. Misschien toch, voor de ware christenen. Maar waar zijn die in de massa's nog te vinden? Ik heb geen radar of vergrootglas bij mij, zodat ik ze tot mijn spijt niet kan vinden. Wel natuurlijk mensen, die bewéren ware christenen te zijn. Maar dat is iets heel anders.

Neen. Wanneer wij Jezus bezien, zoals Hij werkelijk is, dan is hij helemaal niet de belofte van zalig worden zonder moeite. Hij is de uitdrukking van de band tussen mens en God, tussen het schepsel en de werkelijke Christusgeest. Hij toont ons aan, dat er een band mogelijk is tussen de mens, de geest en al het zijnde. Hij geeft ons aanwijzingen, hoe dit bereikt kan worden. Jezus is de uitdrukking van een liefde, die zo groot is, dat zij aan de uiterlijkheden voorbij wil gaan. Hij is de uitdrukking van een macht, zo groot en algemeen, dat zij in elke mens en in elke geest kan leven. Zijn geboorte is niet de uitdrukking van iets, wat wij in wezen cadeau hebben gekregen, maar eerder een symbool van het ontwaken, het wakker worden en beseffen: hier ligt de weg voor je, de weg Gods.

Gods vrede ook. Gods vrede, die in je is. Gods liefde. Gods liefde, die in je is. In jezelf ligt de weg klaar, waardoor je als mens kunt gaan vanuit de grote verdeeldheid van het menselijke denken, uit een chaos misschien zelfs van menselijke verwarringen, tot de Lichtende Kroon, waarin de heerlijkheid van het werkelijke bestaan geopenbaard is als een weerkaatsing van Gods Aanzijn. Dat is Kerstmis: het begin van de weg, een weg, die wij uiterlijk als de juiste of zelfs de enige plegen te aanvaarden. Maar wat heb je er aan deze weg en haar ontstaan op aarde voortdurend en plechtig elk jaar te herdenken, wanneer wij die weg niet gaan?

Ergens bij Verdun - u heeft er misschien van gehoord of het zelfs eens gezien - staat een gedenkteken. Daarop staan namen en een in steen getrokken schets van een stervende soldaat. En daaronder staat: "Zij stierven voor de vrede." Weet u, wat ik het meest sombere, het wanhopige van dit gedenkteken vind? Dat daar, op sommige dagen, soldaten aantreden, vergezeld natuurlijk van veteranen met of zonder ledematen. Ik vind het bitter, dat, nadat allen in de houding zijn gaan staan en de "Last Post" is geblazen, maar al te vaak woorden klinken als: "Wij herdenken hen, die hier gevallen zijn voor de vrede en de vrijheid en beloven plechtig, dat wij voort zullen strijden vóór de vrede, opdat zij niet vergeefs gestorven zullen zijn." Ik vertaal hier feitelijke woorden. Het sombere van dit alles vind ik, dat niemand schijnt te beseffen, wat een kolder dergelijke plechtige toespraken en beloften zijn. De mensen, wier namen daar staan, zijn gevallen voor de vrede. Dat wil ik aannemen. Maar volgens de woorden moeten degenen, die nu leven, steeds bereid zijn een oorlog te beginnen om de vrede te bewaren, opdat de vrede niet verloren zal gaan. Zolang dergelijke kolder nog als vaderlandlievend en vredelievend aanvaard wordt, beseffen de mensen nog niet, wat vrede werkelijk is: leven zonder strijd, zonder zelfverwijt zover dit mogelijk is, en met erkenning van de rechten en mogelijkheden van alle andere schepselen.

"Jesuke is geboren op aarde." Wij gaan - zij het symbolisch - naar het "kerststalletje" en glimlachen tegen het kind. O, ik geef toe, dat de scène je ergens iets zegt, je iets doet. Dat onschuldige kind, dat daar ligt, schijnbaar nog onbewust van de moeilijkheden van het leven, de smarten van de dood. Daar is de moeder met een verheerlijkte glimlach van geluk. Jozef kijkt meestal wat verlegen en vaak zet men hem een beetje opzij. Maar dat kan best: misschien is hij in zijn hart nog ergens bezig met de H. Geest. En de rest is al even hartverheffend: daar zijn de vrome wat verlegen herdertjes, de dorpsmensen misschien, met de neiging, die alle mensen vertonen, ook wanneer er ongelukken gebeuren, om te gaan kijken, maar toch ook hier en daar met een kleine gaven en een gebaar van: kom, laat ons wat geven, die mensen hebben het arm, dat zie je zo.

En in de verte komen de drie koningen aan met hun kamelen, die aan de duidelijkheid van het geheel het exotische element toevoegen. De scène is aantrekkelijk. Zelfs als het alleen maar een sprookje zou zijn, zou het je nog ontroeren door de vele menselijke trekjes. Maar dan gaat men bidden. Men staat daar en zegt zo iets als: "Jezus. Gij zijt op aarde geboren. Gij zijt de Vorst des vredes, Gij zijt het Licht Gods ons gegeven, Gij zijt de Verlossing." En vol heilig vuur voegt men daaraan beden toe, die herleid kunnen worden tot een: en daarom zullen wij een ieder tot uw verlossing brengen en in uw naam verlossen, of hij er nu aan kapot gaat of het nog net overleeft... Is dat dan de ware sfeer van Kerstmis? Nee toch, luidjes. Dat moeten wij toch wel ietwat anders bezien, nietwaar?

Als wij nu ook voor die kerststal zouden gaan staan - of onder de kerstboom, want dat mag heus ook wel -, hoe moeten wij dan denken? O ja, de kerstboom is ook goed. Want zowel de stal als de kerstboom deugen, wanneer wij het kerkelijk strikt bezien, niet. Staat er immers niet geschreven: gij zult geen beelden voor het aangezicht van uwe god stellen? Een stalletje is een beeldengroep, waarvan het beeld wel degelijk bedoeld is, om iets goddelijks weer te geven en staat dus, in de zin van het gebod, dat men in kerken nog steeds aanvaardt, tussen de mens en het "Aangezicht Gods". Aan een kerstboom moet u eigenlijk als christen geheel niet beginnen want dat is een heidens gebruik.

Maar goed. Kies wat u wilt en denk u het gebeuren van de kerstnacht eens in. Ga dan niet voor het kind staan met een slogan als: "Halleluja, gij hebt mij verlost." Zeg liever gewoon: "God, dit kind is het symbool van uw liefde en uw macht."

Of het nu werkelijk geleefd heeft of niet interesseert mij eigenlijk niets eens veel, God. Dit kind is het beeld voor mij van uw kracht, die tot ons komt, schijnbaar machteloos en hulpeloos en gelijktijdig de kracht, waaruit wij allen leven. Ik aanvaard dit beeld, omdat het uw Kracht en uw Licht is. Ik beloof u, dat ik zal trachten stap voor stap deze weg te gaan, welke het kind ons getoond heeft, zelfs al voert hij mij naar Golgotha, ook al voert hij mij naar een graf. In erkenning van uw liefde zal ik deze weg gaan, zo goed ik kan. Ik zal niemand, God, niemand, verwijten maken, zonder dat dit voor die ander werkelijk noodzakelijk schijnt te zijn. Ik zal van niemand iets eisen, o God. Ik zal, zelfs wanneer men mij verraadt en verkoopt, zoals Judas het Kind eens verkopen zal, proberen zonder bitterheid te zijn en niet meer te zeggen dan: verraad men dan zijn beste vrienden met een kus?"

Verder zal ik zwijgend elke noodzakelijke schrede gaan, opdat ik, door op mijn wijze, maar volgens Uw Macht en Besluit, de weg van dit kind te volgen, in mijzelf de vrede vinden mag, die dit kind anderen reeds beloofd heeft en van zijn hoge plaats in uw sferen misschien ook anderen geeft. Dan zijn wij aan een werkelijk kerstfeest toe. Eerder niet. Al het andere - neem mij niet kwalijk, dat ik het zeg - is niet veel meer dan komedie. Alleen wanneer wij bereid zijn God en Gods Licht te aanvaarden zonder enig voorbehoud, zonder enige beperking, zonder zelfs maar de noodzaak te gevoelen de pijnlijke delen van deze aanvaarding voor onszelf en anderen te vergulden met halve waarheden en kerstkransjes, zonder ook de behoefte te gevoelen onszelf op de borst te trommelen als apen in het oerwoud onder het uitroepen van: "hier zijn wij, de enige goede christenen", alleen dan is er sprake van werkelijke verlossing.

Wij moeten het anders zien: geen sprookjes van een groot licht in de hemel en wonderen, die wij eens kunnen zien maar nu nog niet. Wij moeten het beetje Licht en geloof, dat er waarlijk in ons is, aanvaarden en volgen, hoe nietig en onbelangrijk het ons misschien toeschijnt.

Onze bede moet zijn: "Wij willen leven, o God, in Uw Licht. En zo het ons soms toeschijnt, dat het ons verlaat, zo weten wij: het wordt in ons herboren, steeds weer, tot wij eens geheel bewust deel kunnen zijn van Uw werkelijkheid."

Als u zo denkt, als u zo kunt leven, dan hoef ik u geen vrolijk of zalig kerstfeest meer toe te wensen. Dan hebt u in uzelf de geboorte van de Christus beleefd. Dan weet u, zo goed als ik, dat de geboorte, die nu gevierd wordt, slechts een symbool is, maar dat het bestaan van de Christus in eenieder, de openbaring van de goddelijke liefde en kracht, altijd en overal, de enige waarheid is. Een waarheid, die altijd beleefd moet en kan worden, en niet alleen op 25 december!

Dit, vrienden, was mijn persoonlijk inzicht, mijn persoonlijke mening. Misschien vindt u een andere spreker beter. Ik kan ook dat begrijpen, want voor velen is het belangrijk de oude, wat bedaagde en onwerkelijke sfeer van eens te herleven. Maar ik heb u het kerstfeest gepresenteerd, zoals het voor mij bestaat. Niet als een dommelende vrede, maar als een oproep tot een soort van strijd: de strijd om eigen voorkeur voor onvrede te verwerpen en de vrede in jezelf te vinden. De strijd om eigen belangrijkheid te vergeten, wanneer God het Licht in je, en misschien wel krachten, openbaart. En bovenal meen ik, dat het een strijd zal zijn, om de goddelijke krachten in jezelf te aanvaarden zonder voorkeuren, verwerpingen, kritiek op God of het gebruiken van die krachten in jezelf. Want deze strijd tegen eigen onbegrip, deze strijd tegen het Ik, dat zo graag alles wil verwerpen wat niet past bij eigen onvolledige bewustzijn, is volgens mij wel de eerste en zwaarste schrede op weg naar een begrijpen en aanvaarden van de goddelijke werkelijkheid, een bewust erkennen, aanvaarden en beleven van de goddelijke werkelijkheid.

Indien u dit een aansporing is om aan de slag te gaan, hoeft u desnoods niet meer naar de andere sprekers te luisteren. Maar indien u een andere visie toch wel prefereert, wil ik u gaarne de volgende spreker aanbevelen, die op zijn wijze en geheel anders het kerstgebeuren en feest zal belichten. Dan komt er nog een derde spreker, die u waarschijnlijk een soort kerstlegende zal brengen. Al met al, vrienden, hoe u ook bent, waar u ook bent, hoe u ook leeft en waar u ook gaat: moge het in u een zalig kerstfeest zijn.

MENINGEN EN PUNTEN VAN BELANG

Goedemorgen, vrienden.

Zoals u waarschijnlijk reeds bemerkt zult hebben, zijn er vanmorgen geen gastsprekers, ofschoon wij wel vele gasten uit de sferen hebben op deze morgen.

Wanneer wij u misschien zo nu en dan wat overdonderen met een zekere agressie als mijn broeder zo even, die u de feilen en fouten, de nutteloosheid van het door u zo gaarne gevierde feest in het gelaat heeft geslingerd, dan mag u niet vergeten, dat het beter is allereerst meningen en punten van belang zuiver en duidelijk te stellen. Want kerstgedachten zijn wel heel mooi, maar wanneer zij de werkelijkheid verdoezelen, zijn zij, volgens mij, waardeloos of zelfs gevaarlijk, een negatieve waarde.

De positieve kant van Kerstmis wordt gepresenteerd door het Licht, maar ook door de velen, die hier met ons aanwezig zijn - al ziet u de meesten daarvan niet. Er zijn krachten, die men engelen pleegt te noemen en deze engelen, hoe groot en wijs ook, zijn klein, machteloos misschien zelfs tegenover het grote Licht, dat in deze dagen de aarde bereikt. Jezus is het wonder. Maar Hij is ook ons eigen wezen, God, herboren in de stof, schijnbaar hulpeloos: een kind, dat als enig wapen tegen een harde en wrede wereld een glimlach heeft. Hij is het beeld van Gods Licht, steeds weer in de mens herboren, schijnbaar klein en machteloos, met als enig wapen tegen menselijke zelfzucht en logica de waarde van vertrouwen, geloof, innerlijk aanvoelen.

Het Kerstkind wordt inderdaad steeds weer geboren in de harten der mensen. Steeds weer vindt er ook in die harten een kindermoord plaats als die te Bethlehem, wanneer men uit angst door anderen misbruikt, misverstaan of verworpen te worden, alle tederheid en alle goddelijke Licht in het Ik laat doven. Want, als mens moet je zo nu en dan hard zijn. Je moet durven vechten en anderen onrecht doen, anders wordt je maar de slaaf van iedereen.

Kerstmis is niet alleen een geboortefeest. Het is een Lichtfeest, waarin wij het Goddelijke Licht kunnen vinden, maar ook kunnen spreken over de zon en de kracht van het Licht, dat de aarde weer leven zal geven, aanroepen met de oude naam. Dan klinkt het misschien zo: "Kom, daal tot ons af, o Adonai, gij, die Licht zijt en rechtvaardigheid, gij, die beschermt en wreekt, en doe de aarde leven."

Zeker, nu spreken wij op dit feest van Jezus. Maar wij doen het in de termen, die aan de oudheid ontleend zijn. Wij roepen niet tot de weerloze liefelijkheid alleen, maar ook tot de kracht, die ons beschermen moet en eens oordelen zal: "Groot zijt Gij, o Jahweh. Machtig is uw toorn, groot is uw genade. Machtig zijt Gij in Licht en duister Gij zijt het, die ons leiden zult tot het beloofde land."

Wij kunnen ook op Kerstmis ons, zoals de ouden deden rond deze tijd, richten naar de vier windrichtingen en zegeningen en gebeden mompelen. En met dit alles zeggen wij in wezen slechts: "God, gij zijt overal! Alomtegenwoordige God, gij leeft en zijt geboren op aarde. Gij leeft in ons en in alle dingen, gij bezielt de krachten en brengt de vruchtbaarheid van geest en stof."

Vele beden en spreuken uit het verleden kan ik u noemen, die passen bij dit feest, bij deze tijd en de ontwikkelingen van de hedendaagse wereld. Men denkt wel, dat het christendom betrekkelijk nieuw is op aarde en beseft niet, hoezeer oude godsdiensten en gebruiken ook in het christendom hun plaats hebben gekregen, een wonder trouwens. Het heeft niet zoveel gescheeld, of het Europa van heden zou van Jezus niet geweten hebben, maar in de dienst van Mithras de zon aanbeden hebben.

Oude en vaak vergeten goden als Rê, El en anderen, zijn hetzelfde Licht, dezelfde weg, de zelfde mogelijkheid tot bewustwording, in andere woorden en gebruiken weergegeven: "God is Licht.

God is openbaring. God is Kracht, een kracht, die dodelijk kan zijn, maar voor hem, die zich kan aanpassen aan deze kracht leven en warme koestering is."

Zo is Jezus slechts een van de vele uitingen van het menselijke geloof in het Licht, een van de uitingen ook van de Liefde en Kracht Gods op aarde en in de harten der mensen.

Liefde. Het is natuurlijk aardig voor ons om tot u te zeggen: mensen, wij hebben jullie lief. U vindt het misschien aangenaam zo iets te horen. Maar wat hebt u daaraan, wanneer wij u slechts liefhebben en verder niets kunnen zijn of kunnen doen? In Jezus vinden wij echter het beeld van de liefde van alle leven, voor alle bestaan, die steeds weer herhaalt, soms met een stem als de donder en soms met een kreet als van een hulpeloos kind: "Mensheid, deel van Mijn schepping, ik bemin u, ik heb u lief. Ik wil u opgenomen zien in de levende uiting van mijn naam. Komt en leeft."

Dit is de kracht, die gij met Kerstmis herdenkt. En op dit ogenblik stroomt het witte Licht over de wereld heen en zegt tot de mensen: "Kom, leef, wees sterker. Kom, ontdek mij, ontdek, hoezeer gij deel zijt van mij." God smeekt de mens tot Hem te komen. God smeekt de mens, maar de mens wil niet horen en gaat verder. Dat is Kerstfeest. Hoogmoedig is de mens, die denkt, dat God voor hem ter wereld kwam en nederig is de mens, die begrijpt, dat zijn gehele leven niets anders kan zijn dan een poging om antwoord te geven op het algemeen gestelde woord van Gods Schepping: "Ik bemin u" dat ook hem, als deel van het geheel, omvat.

Kerstmis is liefde, zo zegt men. Maar ik zeg u: het is meer. Kerstmis leeft in een stal - een stal, die omraamd is door schoonheid, die gebouwd is uit wijsheid, maar waarin de liefde moet leven, waar het bewuste Ik moet leven, wil de gehele bouw zin hebben.

O neen, het is niet zo, dat gij alleen, of ik alleen belangrijk zouden zijn. Het is God, die in ons zichzelf ziet. God, Die Zich spiegelt in Zijn werkelijkheid. Het is de oneindigheid, die zichzelf uitbeeldt in de tijd. Wij zijn daarvan slechts een klein en onbelangrijk deel. Maar wij moeten in deze stal, die voor ons gebouwd is, niet alleen maar aanbidden, adoreren, alsof wij herders zouden zijn, of nederig tot het kind wuivende vorsten.

Wij moeten proberen deel te zijn van het Kind. Jezus heeft u zelf gezegd, al is de zin hiervan misschien onder de mensen in het vergeetboek geraakt. "Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: zo gij niet zijt als dezen - kinderen - gij zult niet ingaan tot het koninkrijk." Kinderen. Wezens, waarin je als mens iets terug vindt van spontane onschuld en iets van spontane zelfzucht. Vertaal dan het woord en besef: indien gij niet God aanvaardt als uw recht, en de krachten, die Hij u geeft, waarlijk gebruikt om alles te zijn, wat gij wilt, wat gij kunt, zult gij niet in kunnen gaan tot een bewuste beleving van de werkelijkheid, die het goddelijke buiten ruimte en tijd bergt.

Het kind Jezus is niet de geleerdheid en de plechtstatigheid. Het was in doeken gewonden en die zullen heus wel geregeld uitgewassen moeten worden. Het kind spartelt en schreeuwt, het wil slapen en spelen. Het is heus niet alleen maar het lieve Jezuke. Het kent drift en ongenoegen zo goed als alle kinderen van die leeftijd. Jezus is een kind, dat speelt. Hij is een mens, die werk, streeft, speelt. Juist daarom is Hij het symbool van de goddelijke liefde: Hij is het beeld van een mens, die speelt en toch ergens zegt: "Heer, uw wil geschiede en niet mijn wil."

Jezus is een mens, die, gaande door de wereld kan schouwen en zeggen tot zijn leerlingen: "jullie met al je zorgen over de menselijke waardigheid, met al je honger naar een taak en werk, kijk eens naar deze leliën des velds: gaan zij niet schoner gekleed dan Salomo in al zijn heerlijkheid. Hoe dichters staan zij bij God en toch, voorwaar, zij spinnen niet, zij werken niet."

Om werkelijk te begrijpen, wat de liefde Gods is, zullen wij ruimte moeten maken tussen onze illusies voor de waarheid: het is niet onze vroomheid en de hartstocht van onze gebeden, waardoor wij God vinden en beleven. Gods kracht in je kennen is geen kwestie van boete doen en de wereld verwerpen. God in je erkennen, weten, dat Hij met je is, is eenvoudig een kwestie van leven en aanvaarden, een stellen dat je geen recht hebt op de krachten Gods, maar dat je ze gebruikt, omdat zij er nu eenmaal zijn en zo leven wilt in en uit die kracht.

Het betekent, dat de mens, die de goddelijke kracht in zich erkent, deze kracht moet gaan uiten, niet omdat deze kracht zo belangrijk zal zijn, wanneer zij door het ego geuit wordt, maar omdat het Ik beseft, dat deze kracht een deel, ja, het belangrijkste deel is van het leven. Kerstmis is een zegening, die, wanneer men haar beseft, de mens als de apostelen in staat stelt om duivelen uit te drijven en zieken te genezen. Kerstmis is niet alleen maar de nederige geboorte, maar de kruisiging en al wat daaraan voorgaf zal gaan.

Kerstmis is de hergeboorte, de Lichtende opgang naar een hemelrijk, zo goed als de manifestatie op de wereld van goddelijke liefde, wijsheid en lering. Kerstmis is, wanneer wij het goed beschouwen, eigenlijk het feest van het eeuwige bestaan en het goddelijke Licht. Als mens moet je wel beseffen, dat het goddelijke Licht niet iets is, wat je in gebruik en waarden kunt beperken, in kunt delen in verschillende redelijk kenbare werkingen, fasen van ontwikkeling en leven of iets dergelijks.

Indien gij in uzelf God misschien zou willen kennen, maar die God niet durft aanvaarden, omdat gij zijn krachten niet in kunt delen in fasen en bewijzen kunt door experimenten, dan zijt gij niets waard. Er zijn mensen die zelfvoldaan plegen te zeggen: ik heb het toch ver gebracht. Ik ken veel van de geestelijke waarheid en heb veel geestelijke krachten. Ik word steeds weer door de mensen en de geest herinnerd aan het feit, dat ik zo veel kan doen.

Mensen, die wel van God spreken, maar denken aan zichzelf alleen of bij voorkeur en daarbij vergeten, dat God één geheel is. God is niet iets, wat je met stukjes en brokjes krijgt, iets wat je leert kennen uit leerboekjes en in geleidelijke fasen moogt leren ontdekken.

God is geen suiker des levens, die korrel voor korrel wordt uitgeteld en verstrekt. God is de zoetheid van het leven, het Licht van het leven. Hij is geen weten, maar begrijpen. Een erkennen en aanvaarden van die God in jezelf betekent geen begin, maar is ergens een voleinding. Want dan blijft er voor jou alleen de tijdloosheid van de goddelijke liefde. Een liefde, die dezelfde is en blijft, waar je ook bewust bent, in welke sfeer of tijd je ook meent te leven.

Kerstmis is het feest van de goddelijke Liefde. Kerstmis moet het feest zijn van de liefdevolle aanvaarding van God. Indien gij, mijne vrienden, dit gaat beseffen, zo zult gij uw eigen kerstbeleven op juistere wijze realiseren. Dan zult gij achter de huiselijkheid van het feest - u ten volle gegund, met alle commerciële afwijkingen erbij, ook al heeft mijn voorganger dezen veroordeeld - de wonderlijke vrijheid in verbondenheid beleven.

Wanneer gij zo dadelijk het kerstfeest verder gaat vieren - alleen of met anderen - moet gij eens proberen de verbondenheid met de anderen te voelen. Probeer iets te ontdekken van een Licht, dat ook in deze, uw wereld, bestaat en een kracht, die ook in u leeft. Dan, mijne vrienden zult gij waarlijk een kerstfeest gevoerd hebben. Dan hebt gij het enige ontdekt, wat in deze kerstsfeer waarlijk gelden mag en kan:

"Licht Gods in ons geboren en levend, wij aanvaarden u en trachten u te beseffen.

Uit u, o Licht Gods en Liefde Gods, erken ik het leven en de wereld, aanvaard ik alle sferen en krachten, aanvaard ik de oneindigheid.

Machtige God, in uw liefde ben ik geborgen. Mijn antwoord op uw liefde kan slechts zijn een deel van uw liefde te zijn in alle tijden en alle werelden, ook hier. Laat dit in mij niet slechts geboren worden, maar laat in mij ook de begrippen van liefde en kracht, wijsheid en waarheid, groeien en sterven, tot zij, verheerlijkt als eenheden zonder eigen waarde deel uit gaan maken van uw onvergankelijke werkelijkheid, waarbij ik mij niet meer belemmerd zal zijn door menselijk denken en leven, of door vooroordelen in zijn aanvaarding van uw schepping zal worden beperkt."

Zo zie ik het kerstfeest. Zo is voor mij, maar ook voor enkelen, die hier met mij zijn, de waarheid van deze dagen. Daarom zeg ik u nogmaals:

Kerstmis is een christelijk feest, al zijn er hier ook enkelen aanwezig, die Jezus Christus kennen in al zijn volheid, al zijn er hier aanwezig, die het Licht kennen, waaruit Hij leefde en was en is zelfs iets van dit Licht ook hier en nu gemanifesteerd. Kerstmis is Gods liefde, geopenbaard in alle tijden, alle werelden, alle zijn. Ook de aanvaarding van dit Licht zal ons niet méér bewust doen zijn van Kerstmis. Maar wel zal het ons meer één doen zijn met de God, waarin een eeuwige vrede leeft, die eens zelfs deze wereld van mensen zal overschaduwen.

Daarmede heb ook ik het mijne gezegd en wens ik u een komend jaar, dat voor u het innerlijk kerstgebeuren betekenen zal.

Goedemorgen.

KERSTLEGENDE

Goedemorgen, vrienden.

Ik heb dan vandaag het laatste woord. Zoals u kennelijk reeds is aangekondigd, is het mijn taak om een soort kerstlegende te vertellen. Want men is nu eenmaal gewend het kerstverhaal te verhullen in gelijkenissen, in een vloed van schone woorden, die gezamenlijk een draad van eeuwigheid moeten spinnen, waaraan ook een mens zich vast moet durven klampen. Maar alle kerstlegendes zijn in feite sprookjes, novelletjes, waarin iets van een werkelijkheid wordt uitgebeeld, die wij vermoeden, maar niet geheel kennen. Vele legenden van Kerstmis plaatsen het kindeke Jezus en zijn ouders opeens ergens in de moderne wereld. Zij vinden onderdak in een stal, trekken met een wrakke woonwagen ergens langs de weg enz. Denk maar eens als voorbeeld hiervan aan de kerstverhalen van Felix Timmermans.

Of, om nog wat moderner te zijn: een soldaat in Korea, die, midden in het strijdgewoel, een moeder met pasgeboren kind ontdekt en daarin Jezus en de Vader terugvindt. Welk voorbeeld je ook neemt, van volksverhaal of meer literaire prestaties, haast altijd weer blijkt het een poging te zijn om, met een omhaal van woorden en desnoods met een verdraaiing van feiten, iets van de eeuwigheid in het kerstfeest voelbaar, kenbaar te maken.

Ik wil u vandaag geen oude volkslegende vertellen, maar een verhaal, dat nog nooit verteld werd. Een kerstgeschiedenis, waarnaar u kunt luisteren, waarmede u zich misschien zelfs kunt amuseren maar waar ergens toch iets van de eeuwige genegenheid, de wonderlijke tederheid, tot uiting moet komen, die nu eenmaal in het kersttafereel altijd verborgen ligt.

Er was een vreemde werveling in de luchten. De mensen konden het nu allen zien. Eerst had de sterrenwacht in Pasadena het verschijnsel gemeld, daarna had men ook van elders, van Tokio, vanuit Berlijn en zelfs vanuit Moskou, de waarneming bevestigd. Overal stelden geleerden: wij zien een vreemde werveling van krachten in de ruimte, maar weten, niet wat het is. En de mensen fluisterden over de mogelijkheid, dat nu eindelijk eens vliegende schotels zouden landen op aarde - natuurlijk, om voorgoed vrede op aarde te brengen. Anderen waren minder optimistisch en spraken over de mogelijkheid, dat de aarde vanuit de ruimte zou worden aangevallen of meenden, dat er sprake was van gaswolken, geladen met energie, die de aarde zouden bereiken en alle leven daarop zonder uitzondering zouden verteren.

Daar het lang duurde, voor het verschijnsel de aarde bereikt kon hebben en mensen eigenlijk altijd een beetje pessimistisch zijn, sidderde al snel haast eenieder van angst. Natuurlijk ontstonden op vele plaatsen van de wereld nieuwe sekten, die de komst van de gaswolken der vernietiging eerden en verkondigden, dat dit een godsoordeel was, gesproken over mensheid en wereld, een kracht, die alleen de uitverkorenen zou verschonen van een gruwelijke dood. Andere mensen kwamen in groepen bijeen en spraken: de tijd, dat wij nog te leven hebben, is kort. Laat ons daarom alles genieten, wat er nog te genieten is, alles doen, wat wij willen doen en tot nu toe nooit durfden doen. Want zo zijn de mensen.

Terwijl men overal probeerde, op zijn manier een uitweg uit zijn angsten of een verklaring voor het fenomeen te vinden kwamen de kerstdagen nader. Er was een nacht, waarin de volle maan troebel en groen langs de hemel dreef, schijnbaar gevangen in een draaikolk van veranderingen. Feller en feller werd haar licht. Dan spiegelde zij zich een ogenblik in de onbekende kracht, tot het scheen of er niet één, maar wel duizenden manen langs de hemel dreven. Dan was het voorbij. Stofwolken maakten het onmogelijk nog iets van de hemel te zien. Stormen raasden, de aarde beefde en toen men eindelijk in staat was na te gaan, wat er alzo gebeurd was, bleek een deel van de aarde van de rest van de wereld afgesloten te zijn: als onoverschrijfbare grens kolkte daar, omgeven door wervelend stof, de vreemde kracht uit de ruimte.

Maar de mensen wilden juist in dit afgesloten gebied binnen dringen. Eerst zonden zij legers, maar die konden niet veel bereiken. Toen brak er een tijd aan van wetenschappelijke expedities. Eindelijk, na veel moeite gelukte het een groep geleerden, in de kolkende grens door te dringen. Zij, die achterbleven, zagen hen door de stofnevel het onbekende binnengaan. Maar nooit weer kwamen zij terug. Toch waren er steeds meer mensen, die het omgrensde gebied binnentraden: daar waren soldaten, die, verblind, zich opeens in een andere wereld waanden. Daar waren onderzoekers, die hun poging om door te dringen, uiteindelijk bekroond zagen en, toen de mensen eenmaal aan het verschijnsel gewend waren en niemand meer geloofde, dat dit de ondergang der wereld zou worden, waren er zelfs toeristen, die op onbegrijpelijke manier verdwaalden en zo voorgoed van de wereld verdwenen schenen.

Hierdoor ging men beseffen, dat er aan deze grens van vreemde krachten toch wel iets zeer bijzonder was: kennelijk werd niet een ieder zonder meer afgewezen, maar er vond op vreemde wijze een soort selectie plaats. Sommige mensen moesten ten koste van veel tijd en moeite langzaam doordringen, daarbij zich een weg banende door de onbekende - en slechts door het omringende stof - enigszins zichtbare kracht, anderen daarentegen liepen op de zelfde plaats iets later door de nevels en de grens heen, alsof er niets meer zou zijn dan een mistbank, een nevel, die een ogenblik op de aarde rust voor zij, wat vochtigheid achterlatende, haar reis langs de hemelen gaat vervolgen.

Zo bleven de zaken langere tijd. Er werd natuurlijk veel over geschreven in de dagbladen, vooral in de zondagsbladen en er was geen universiteit op aarde, waar niet steeds weer lezingen werden gehouden en verklaringen werden gegeven voor het fenomeen, dat in wezen onverklaarbaar bleef. Men gebruikte vele mooie en dure woorden, om duidelijk te maken, dat er zelfs in dit verschijnsel niets was, wat de mens hoefde te verontrusten, omdat men alles in de hand had en precies wist, waaraan men toe was - al kon men dit met het oog op de veiligheid van staat en mensheid nu nog niet bekend maken. Een ieder meende, dat er iets verklaard werd door woorden als: dit verschijnsel is inherent aan de natuurlijke positie van de aarde, waarbij 3-dimensionele waarden soms door 4-dimensionele gekruist worden en dan door opwekking van statische verschijnselen verwarrende verschijnselen in de atmosfeer doet ontstaan.

Zo stonden de zaken, toen er een mens het geheimzinnige omgrensde gebied ging bezoeken. Hij had niets meer, wat hem aan de mensen bond. Alles, wat voor hem van belang geweest was, had hij verloren, alles wat hij bezat en alle mensen, waarom hij iets had gegeven. Hij bezat niets meer, zelfs niet de achting van zijn medemensen, die spraken over zijn poging als escapisme. Toch publiceerde men zijn woorden, gesproken kort voor hij, als vele anderen, maar kennelijk met veel minder moeite of onzekerheid, de grens van wervelende kracht overschreed: "Ik heb niets meer te verliezen. Ik doe dit geheel vrijwillig. Er is niets, wat mij aan het leven bindt. Daarom wil ik proberen iets te weten te komen over deze vreemde kracht, die nu reeds bijna 800 jaren dit deel van de wereld voor alle mensen onbereikbaar schijnt te maken." Na enige dagen kwam hij, tegen alle verwachtingen in, weer te voorschijn en vertelde, dat het eerst was, of hij door een storm werd voortgejaagd. Maar op een gegeven ogenblik stond hij voor een muur. Deze had hij kunnen doorbreken, maar daarachter was een tweede muur, die hij niet zonder werktuigen meende te kunnen overwinnen. Hij meende echter, dat daarachter weer licht en mogelijk een normale wereld zou liggen.

Stel u gerust: deze man slaagde en keerde uiteindelijk terug - zij het voor kort. Hij vertelde toen, dat hij, na de tweede muur overwonnen te hebben, terecht kwam in een ruimte vol van een onaards, opaalkleurig licht. Daarin meende hij eerst vuurvliegen of vonken te zien, maar al snel ontdekte hij, dat er in het licht zelfs een steeds weer optredende flonkering van goud lag. Geluiden waren er niet in deze vreemde afgesloten wereld. Maar, toen hij terugkeek naar het punt, waarop hij haar had betreden, zag hij geen grens meer, maar eenvoudig alles, wat hij zo even nog achter zich gelaten had. Toen keerde hij echter niet terug - dat zou hij eerst later doen. Hij doolde verder in de vreemde wereld, omdat hij in de wereld van de mensen, die achter hem lag, geen doel meer had.

Tot zijn verbazing herwon de wereld haar normale aanzien zodra hij zich wat verder van de omgrenzing verwijderde. En hier ook vond hij mensen: soldaten, die kennelijk honderden jaren geleden reeds gevangen waren, mensen van vele tijden en volkeren, wetenschapsmensen met vaak vreemde, archaische instrumenten nog bij zich. Het scheen hem onmogelijk, dat dit allen werkelijke levende mensen waren, maar hij kreeg op vragen geen antwoord: zijn stem bracht geen geluid voort en nog steeds heerste er ook rond hem stilte, niets dan stilte. Daarom drong hij, geprikkeld en verlegen, door naar het middelpunt, waarop al deze mensen zich schijnbaar richtten. Hij heeft nooit verteld, wat hij dacht aan te treffen. Maar in het middelpunt bevond zich alleen een heel klein kerststalletje van papier, zoals men kinderen wel eens geeft om hen aan het grote kerstgebeuren te herinneren. Van dit stalletje straalde een gouden licht uit, dat door scheen te dringen tot de grens. Stom en stil stond hij daar lange tijd met alle anderen en voelde, zoals zij, wat het betekent om opgenomen te zijn in een tijdloze vrede.

Volgens zijn verklaringen zag hij echter op een bepaald moment een kind aan komen huppelen, het streelde het poppetje in de stal, scheen iets te zeggen. Daarop groeide het stalletje tot de papieren figuurtjes levende mensen schenen. En verder groeide de stal, tot zij de gehele wereld scheen te omvatten en men zich in de hemel waande, zo wonderlijk en zoet straalde het Licht. Het kind keerde terug. En de man, die niets meer te verliezen meende te hebben in de wereld, volgde het en kwam zo, zonder moeite, doorheen de werveling van kracht, die voor de wereld een onoverkomelijke grens vormde.

Maar de mensen geloofden hem niet. Zij spraken van vijandige krachten uit het al, van hersenspoelingen en meer van die zaken. En al probeerde de man alles, om de mensen buiten de grens te overtuigen van het wonder, dat daar binnen voor een ieder te vinden was, niemand luisterde, want zoals er eens voor Maria geen plaats was in de herberg, is er in de wereld van de mensen geen plaats voor een werkelijke Jezus, een werkelijk Goddelijke Kracht. Daarom keerde de man, voor men hem kon pakken en opsluiten in een gekkenhuis, terug binnen de omgrenzing. En hij keerde nooit meer tot de wereld van de mensen terug. Toen is de werveling weer van de aarde verdwenen. De mensen jubelden, omdat zij dit zagen als een overwinning. Maar degenen, die binnen de grens leefden, zagen opeens, hoe zij zelf veranderden: zelfs een gat in een kapotte sok werd tot een melkwegstelsel. De ban van stilte bleek al evenzeer verbroken te zijn en vele oude termen werden korte tijd gebruikt, tot allen beseften, buiten alle tijd te leven en in een nu zelf gewilde stilte de eeuwige vrede op zich in lieten werken.

Zo, dat is een wat ongebruikelijk kerstverhaal. Maar al is het fantastisch, misschien kunt u er iets uit leren, wie weet. Al is het alleen maar, dat Jezus ergens buiten de wereld van de mensen gevonden moet worden, omdat de menselijke maatschappij hem niet kan en wil aanvaarden. En misschien ook nog, dat degenen, die Jezus aanspreken en hem durven aanvaarden, in werkelijkheid buiten alle tijd en ruimte voortleven en, zelfs wanneer u meent, dat zij nog op aarde leven, in feite de eeuwige vrede reeds kennen en zo het enige goed verworven hebben, dat nooit meer verloren kan worden.

Ik wens u nog prettige feestdagen toe.

Goedemorgen.

d.d. 26 december 1965